

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему

КОМПОЗИЦІЯ «ПОРТРЕТ МАТЕРІ»

*Текст містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело*

Виконала: Манжос Лілія Ігорівна,
студентка 4 курсу, групи 40 ом
спеціальності
«023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво,
реставрація»

Керівник: Карпенко В.А., старший
викладач кафедри
образотворчого мистецтва
Українського державного
університету імені Михайла
Драгоманова

Рецензент: Шалварова К.С., викладач
кафедри образотворчого
мистецтва Українського
державного університету імені
Михайла Драгоманова

Київ 2025

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Педагогічний факультет

Кафедра образотворчого мистецтва

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Напрямок підготовки 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 Образотворче мистецтва, декоративне мистецтво, реставрація

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

професор Шевнюк О.Л.

“25” вересня 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ СТУДЕНТУ

Мамко Ілля Ігорівич

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Композиція "Портрет матері"

керівник роботи (проекту) _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від “ 25 ” вересня 2024 року № 3

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 15 травня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи (проекту) Створити авторську композицію на тему "Портрет матері"

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Активація на тему роботи; творчий аналіз емоцій образу матері в мистецтві; концепція авторського твору.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Оліє, форматно 100x70

6. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	Карпенко В.А старший викладач кафедри образотворчого мистецтва	<i>РКет</i>	<i>РКет</i>

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Затвердження теми дипломного проекту	вересень 2024	викон
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалу до дипломного проекту	листопад - грудень 2024	викон
3.	Затвердження ескізів дипломного проекту	грудень 2024	викон
4.	Творча робота над дипломним проектом	січень - квітень 2025	викон
5.	Підготовка презентації дипломного проекту	травень 2025	викон
6.	Попередній захист проекту	травень 2025	викон

7. Дата видачі завдання 25 вересня 2025 р.

Студент *Мамко* *Мамко А.І.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту) *РКет* *Карпенко В.А, ст. викладач*
(підпис) (прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломної роботи (проекту) і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту (декана факультету).
2. Розробляється керівником дипломної роботи (проекту). Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки

УРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ

Направляється студент Манжос Л С
(прізвище та ініціали)

до захисту дипломної роботи (проекту)

за напрямом підготовки **02 Культура і мистецтво**

спеціальністю **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація**

на тему: "Портрет Катері"
(назва теми)

Дипломний проект і рецензія додаються.

Декан Факультету

(підпис)

проф.Олефіренко Т.О.

Довідка про успішність

Манжос Лілія Ігорівна
(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на педагогічному факультеті з 20____ року до 20____
року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки,
спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно 58,3 %, добре 58,3 %, задовільно 8,3 %;
шкалою ECTS: A 3,3 %; B 58,9 %; C 19,4 %; D 5,6 %; E 2,8 %.

Секретар факультету

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи (проекту)

Студент (ка)

Виконала твірну дипломну роботу на високому професійному рівні, композиція "Поріг емієри" виконана в манері класичного академічного живопису, носить ліричний настрій. Студентка відповідально і власно виконала роботу, яка може бути довершена до захисту. А студентка може отримати звання бакалавра образотворчого мистецтва

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

"02" червня

20 25 року

Висновок кафедри про дипломну роботу (проект)

Дипломний проект розглянуто.

Студент

Манжос ПЗ

(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва

професор О.Л.Шевнюк

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломної роботи (проекту) та висновок кафедри про дипломну роботу (проект).
2. Формат бланка А5 (148×210 мм), 2 сторінки.

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

МАНЖОС Лілії Ігорівни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
ОКР _____ бакалавр _____

Тема дипломної роботи _____ Композиція «Портрет Матері» _____

Матеріали: _____ Олія, полотно на підрамнику, 100x70 _____

1.Актуальність теми

Образ матері є одним з найдавніших і найважливіших в історії культури. Материнство символізує любов, турботу, захист, відданість та є основою початку життя. Звернення до цієї теми в образотворчому мистецтві, зокрема в портреті, є джерелом для творчого натхнення та глибокого осмислення образу материнства.

2.Позитивні якості роботи

Композиція «Портрет матері» виконана на достатньо високому професійному рівні. Робота передає не тільки особисті зовнішні риси мами авторки, але і передає душевний світ людини, її настрій, емоції та внутрішній світ людини. Дипломантка продемонструвала високе вміння у володінні матеріалами олійного живопису. Кольорова гама роботи м'яка та гармонійна, спокійний тон роботи налаштовує на доброзичливе сприймання творчої роботи.

3.Практична цінність висновків і рекомендацій

Матеріали дослідження можуть бути корисними для художників, мистецтвознавців, культурологів та всіх, хто цікавиться мистецтвом. Висновки дослідження можуть сприяти глибшому розумінню значення материнства в культурі та суспільстві.

4.Наявність недоліків

Деякі стилістичні помилки в пояснювальній записці суттєво не знижують якість в роботі. В живописному творі варто було б пом'якшити тінь від волосся на лобі. Проте це не заважає емоційному сприйняттю портрета.

4.Загальна оцінка роботи

Кваліфікаційна робота виконана на фаховому рівні та заслуговує на високу оцінку.

Науковий керівник

старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

«02» червня 2023 р.

Карпенко В. А.
(прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Манжос Лілії Ігорівни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

ОКР бакалавр

Тема дипломної роботи КОМПОЗИЦІЯ «ПОРТРЕТ МАТЕРІ»

1. Висновок про ступінь відповідності виконаної роботи дипломній кваліфікації і профілюючій спеціальності бакалаврський проект Манжос Лілії виконаний на належному рівні і загалом відповідає вимогам, що стоять перед кваліфікаційними роботами (формат, композиція, колористичне вирішення, технічність виконання, творчий підхід до висвітлення теми).

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості)

Студентка звернулася до найдавнішої в історії культури теми – до живопису портрету матері, де натурою слугувала її мама. Портрет виконано у стриманій кольоровій гамі, де переважають відтінки малонасиченого затемненого прохолодного зеленого кольору, що діє заспокійливо на глядача, викликаючи відчуття рівноваги і умиротворення. У поєднанні з світлими теплими відтінками пледу, небало накинутого на плечі мами, і більш активними кольорами її обличчя, переважаючий зелений сприяє відчуттю домашнього затишку і комфорту.

Обличчя героїні твору виділяється більш насиченими кольорами, утворюючи з тлом активний контраст холодного і теплого, темного і світлого. Обличчя виписане старанно і детально, з очевидною портретною схожістю. В очах натури світиться внутрішня доброта, материнська ніжність, любов і турбота про рідних. Картина викликає теплі почуття.

3. Перелік основних недоліків роботи

Портрет матері чудово відтворює риси зовнішності натури, але надто наближений до фотографії. Можливо, цікавіша поза або якась додаткова деталь, що викликала певну емоцію та зміну настрою натури, надали б образу мами додаткових характеристик, відобразили б якийсь цікавий момент у її житті, надалши образу смислової динаміки.

4. Загальна оцінка роботи Робота виконана на хорошому рівні і заслуговує на позитивну оцінку.

5. Висновок про можливість присвоєння випускнику кваліфікації

Дипломний проект Манжос Лілії «Композиція «Портрет матері» може бути представленим на захист, а студентка заслуговує присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр».

Рецензент Шалварова К.С.

Шалварова К.С.

(прізвище, ініціали)

Старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

(вказати вчений ступінь, наукове звання, посада та місце роботи)

« 6 » червня 2025 р.

Довідка
про результати антиплагіатної перевірки бакалаврської роботи

Комісією з академічної етики педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова здійснено перевірку бакалаврської роботи на тему: **Композиція «Портрет матері»**

студентки (та) 4 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація щодо дотримання норм академічної етики
МАНЖОС Лілії Ігорівни.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано з метою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості з використанням антиплагіатної програми Turnitin (8%) та StrikePlagiarism (0,26/4,57%), а також аналізу звіту подібності з метою виявлення візуальних збігів з використанням платформ Google і Pinterest, комісія дійшла до наступного висновку (*вибрати один з варіантів*):

1) Комісією не виявлено академічного плагіату. Виявлені текстові збіги є загальновживаними фразами та повторювальними елементами оформлення наукового тексту. Візуальні збіги відсутні. Дана бакалаврська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

2) Комісією частково виявлений академічний плагіат. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

3) Комісією виявлено академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Дана магістерська робота не може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

4) Інше

Голова комісії

Секретар комісії

Матвієнко О.В.
(прізвище, ініціали)

Шулигіна Р.А.
(прізвище, ініціали)

Дата 2 червня 2025 р.

PAPER NAME

Манжос_Л_Диплом.doc

WORD COUNT

4145 Words

CHARACTER COUNT

27853 Characters

PAGE COUNT

23 Pages

FILE SIZE

124.5KB

SUBMISSION DATE

May 23, 2025 11:42 PM GMT+3

REPORT DATE

May 23, 2025 11:42 PM GMT+3

● 8% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

- 8% Internet database
- 1% Publications database
- Crossref database
- Crossref Posted Content database
- 3% Submitted Works database

● Excluded from Similarity Report

- Bibliographic material
- Quoted material
- Cited material
- Small Matches (Less than 10 words)

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Dragomanov Ukrainian State University

Заголовок

Манжос_Л_Диплом

Автор

Науковий керівник / Експерт

Манжос ЛіліяОлена Матвієнко

підрозділ

Dragomanov Ukrainian State University

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

0.26%

0.26%

КП 1

4.57%

4.57%

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

4312

Кількість слів

32183

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	3
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	␣	0
Парафрази (SmartMarks)	a	1

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копію тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Бондаренко_3_Диплом 5/28/2025 Dragomanov Ukrainian State University (Dragomanov Ukrainian State University)	6 0.14 %
2	Колісна 11/18/2024 Dragomanov Ukrainian State University (Dragomanov Ukrainian State University)	5 0.12 %

з домашньої бази даних (0.26 %)

15:59

85%

15:59

85%

Запитайте про це зображ...

Запитайте про це зображ...

Показ результатів за запитами, пов'язаними з людьми, обмежено

Etsy
Aangepaste
olieportret, koninklijk...

Leboncoin
Tableau peinture à
l'huile sur toile: Mario.

2 800 PLN*

Galeria del Retrato
RETRATOS AL OLEO. A
mano personalizados ...

Saatchi Art
Aglaia Painting by Dora
Ragusa | Saatchi Art

250 AUD*
The Artists Shed
PORTRAITURE
MASTERCLASS WITH...

Ці результати корисні? Так Ні X

folklorem Justyna... retrato de mascotas e
pedido

Ці результати корисні? Так Ні X

realizzato da Marco...

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. КОНЦЕПЦІЯ ТА ЗАДУМ ТВОРЧОЇ РОБОТИ	6
2. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ МАТЕРІ В МИСТЕЦТВІ	9
3. СТВОРЕННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ «ПОРТРЕТ МАТЕРІ»	16
ВИСНОВКИ	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	21
ДОДАТКИ	24

ВСТУП

Актуальність теми. Образ матері є одним з найдавніших і найважливіших в історії культури. Материнство символізує любов, турботу, захист, відданість та є основою початку життя. З давніх років в різних культурах образ матері згадувався в мистецтві, літературі, релігії. Протягом століть живопис, як один з найвиразніших видів образотворчого мистецтва, звертався до теми материнства, створюючи багату галерею портретів матерів, що відображають різні епохи, стилі та індивідуальний підхід кожного митця.

Образ матері є одним із значущих в світовій культурі. Він розкриває в собі любов, ніжність, турботу, самовідданість та є символом життя і продовження роду. Звернення до цієї теми в образотворчому мистецтві, зокрема в портреті, є джерелом для творчого натхнення та глибокого осмислення образу материнства.

«Образ матері й нині залишається незмінно значущим і глибоко символічним. У ньому зосереджені одвічні людські цінності, близькі кожному з нас. Дослідження створення портрета, написаного олійними фарбами, відкриває новий погляд на цю постать, дозволяє по-новому подивитися на цей образ, розкрити його глибину та багатогранність» [1].

Портрет завжди був важливим жанром образотворчого мистецтва, який дозволяв не тільки зберегти образ людини для нащадків, але й розкрити її характер, емоції та переживання.

Мета дослідження: здійснити аналіз образу матері в образотворчому мистецтві в контексті створення авторської композиції.

Завдання дослідження:

- дослідити еволюцію образу матері в образотворчому мистецтві;
- розробити ідею та концепцію власного художнього твору;
- створити авторську художню роботу «Портрет Матері».

Об'єкт дослідження: образ матері в образотворчому мистецтві.

Предмет дослідження: переосмислення образу матері в контексті створення авторської живописної композиції.

Методи дослідження: історико-культурний аналіз – для дослідження історії портрету матері різних епох та його значення в культурі; порівняльний аналіз – для порівняння митців та художніх технік образу матері; мистецтвознавчий аналіз – для виявлення композиційних прийомів та колористичних рішень застосованих на тему портрету матері; психологічний аналіз – для визначення психологічних аспектів образу матері в мистецтві; соціологічний аналіз – для виявлення впливу портрету матері у суспільстві.

Наукова новизна.

- вперше запропоновано концепцію авторської композиції «Портрет матері»;
- конкретизовано етапи створення портрету матері;
- подальшого розвитку набули уявлення про художнє втілення образу матері в образотворчому мистецтві.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі (курси з історії мистецтва, культурології, психології). Матеріали дослідження можуть бути корисними для художників, мистецтвознавців, культурологів та всіх, хто цікавиться мистецтвом. Висновки дослідження можуть сприяти глибшому розумінню значення материнства в культурі та суспільстві.

Таким чином, дослідження створення образу материнства в авторській роботі «Портрет Матері», виконаної олійними фарбами, є актуальним та доцільним для розвитку образотворчого мистецтва, культурології та інших гуманітарних наук. Воно сприяє глибшому розумінню вічних цінностей, розширює художні горизонти та стимулює творчий пошук.

Матеріали наукової роботи оприлюднено у виступі на Всеукраїнській звітно-науковій конференції студентів та аспірантів «Освіта і наука – 2025»;

тема доповіді: «Відтворення духовної краси материнства в творах відомих митців: композиційний аспект».

тема доповіді: «Відтворення духовної краси материнства в творах відомих митців: композиційний аспект».

КОНЦЕПЦІЯ ТА ЗАДУМ ТВОРЧОЇ РОБОТИ

«Мати – це уособлення тепла, любові та незламної сили. Через портрет можна передати не лише зовнішні риси, а й її внутрішній світ: мудрість, турботу, безмежну відданість родині» [8; 9].

Творча дипломна робота, що надається для захисту, присвячена матері – символу безмежної любові, турботи та самопожертви. Образ матері – це не просто зовнішній портрет, а відображення її душі, почуттів і життєвого шляху. Основна ідея твору – показати матір як джерело світла та натхнення, через яке проходить зв'язок поколінь, історія родини та глибока внутрішня сила.

У творчій роботі важливо передати ніжність, спокій і любов, які відображаються у погляді та виразі обличчя матері. А також у портреті було здійснено спробу передати не лише фізичну схожість, а й духовну сутність матері, її емоційний стан та внутрішній світ. Важливу роль у роботі здійснюють композиція, світло та колір. Теплі, м'які відтінки підкреслюють ніжність та доброту, тоді як гра світлотіні надає глибини й виразності. Світло й тінь використовуються так, щоб природне освітлення підкреслювало риси обличчя та створювало м'яку, затишну атмосферу. Колірна гама складається з теплих, природних відтінків, що символізують родинний комфорт і тепло материнської любові.

Фон портрету – це нейтральний зелений відтінок, який символізує спокій та умиротворення, що підкреслює ніжність та теплоту образу матері.

Теплий плед, який накинутий на плечі матері, є потужним візуальним елементом, який підкреслює її роль як берегині домашнього затишку, теплоти, та підсилює емоційний вплив картини.

Творча робота «Портрет Матері» виконана олійними фарбами, що дозволяє досягти глибокого емоційного впливу завдяки виразній текстурі та насиченості кольорів.

Мистецтво дає можливість художникові проникнути в глибину материнства, вийти за межі зовнішнього вигляду і розкрити його психологічну сутність. Портрет матері не просто зображення її фізичного образу, а й спроба передати її внутрішній світ, характер, емоції і переживання, що живуть у її душі.

Любов матері – це одна з найпотужніших і найзагадковіших сил у світі. Вона виливається в безмежній опіці про свою дитину, у природному інстинкті оберігати її від будь-якого лиха, у мудрості прощати помилки та бути надійною опорою. Часто жінки в ролі матерів показують дивовижну витримку та стійкість перед лицем життєвих складнощів. Вони здатні проходити крізь терни, зберігаючи при цьому внутрішній оптимізм і надію на світліші часи.

Авторська робота «Портрет Матері» в рамках емоційно-психологічного аспекту розкривається через вираз обличчя, погляд, міміку та поставу, за допомогою яких можна передати ніжність, турботу, мудрість, терпіння, силу духу, які вона несе крізь роки.

Очі – це віддзеркалення душі, тому особливу увагу було приділено їх виразності, щоб вони передавали тепло, спокій або навіть тінь легкої задумливості. Погляд матері на портреті не спрямований на глядача, а відведений вбік, ніби вона дивиться на когось, хто знаходиться поза кадром (на дитину). Такий жест передає глибину її турботи й внутрішню зосередженість на близьких.

Посмішка поєднується з поглядом, спрямованим вбік, що надає їй задумливого характеру. Це вказує на те, що мати поринає у свої думки, пов'язані з дитиною. Це відображає ностальгію та приємні спогади. Посмішка випромінює спокій і гармонію.

Лінії обличчя, м'якість жестів та загальна композиція мають виражене відчуття довіри, любові та захисту.

Використання світла, кольору та деталей дозволяє заглибити цей емоційний ефект, зробивши портрет не лише зображенням, а й втіленням безмежної материнської любові.

Цей портрет – особисте вираження любові до мами, моє прагнення показати наш глибокий емоційний зв'язок.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ МАТЕРІ В МИСТЕЦТВІ

Сучасне мистецтво невпинно шукає нові ідеї, прагнучи віднайти втрачену гармонію між швидкоплинним і вічним, тілесним і духовним, буденним і сакральним. У цьому пошуку образ матері набуває особливої ваги – він залишається темою складною, багатозначною й на диво актуальною. Втілення материнської краси та внутрішньої сили в художніх творах здавна надихало митців у різних культурах світу, зокрема й в українській традиції, де образ матері сприймається як символ життя, любові й духовної повноти.

Образ матері в мистецтві завжди був живим відлунням свого часу, він змінювався разом із людськими уявленнями про материнство, реагував на віяння культури, релігії й суспільства, зберігаючи при цьому глибинну емоційну суть. Цей символ знаходив своє втілення в різних формах творчості від живопису й скульптури до літератури, і кожного разу промовляв мовою свого часу, відображаючи домінантні ідеали, моральні орієнтири та ціннісні уявлення суспільства.

Протягом століть тема материнства займала вагоме місце в мистецтві, трансформуючись відповідно до переважаючих світоглядних поглядів та художніх уявлень кожної епохи. В античному мистецтві материнство нерозривно асоціювалося з культом родючості та сімейного благополуччя, уособленим у таких божествах, як Деметра – богиня землеробства і материнської турботи, та Гера – покровителька шлюбу і родини. Давньогрецькі й римські митці вдавалися до натуралістичних зображень жінок із дітьми у скульптурі, фресках, вазописі, вкладаючи у них символіку турботи, захисту та родинної гармонії.

Середньовічна традиція, сформована під потужним впливом християнства, репрезентувала материнство насамперед через образ Богородиці. Марія стала уособленням ідеальної матері, втіленням чистоти, жертвовності,

безмежної любові та духовної сили. Цей сакральний образ домінував у візантійських іконах, західноєвропейських фресках та мозаїках, набуваючи виняткової важливості у візуальній культурі Середньовіччя. Прикладом є твори Джотто ді Бондоне, зокрема «Мадонна з немовлям», у яких уперше простежуються ознаки емоційного тепла та людяності в релігійному образі (Додаток А. рисунок 1).

Період Відродження ознаменувався гуманістичним переосмисленням образу матері. Зображення Мадонн, створені Леонардо да Вінчі, Рафаелем Санті, Сандро Боттічеллі та іншими, вирізнялися індивідуалізованим підходом до зовнішності та емоційного стану героїнь, передаючи не лише духовну святість, а й земну ніжність, природність і гармонію материнської сутності. Прикладами цього періоду є «Мадонна Літта» та «Сікстинська мадонна» (Додаток А. рисунок 2-5).

Епоха Бароко привнесла у трактування материнства нову емоційність, динамізм та експресивність. У творах таких митців, як Пітер Пауль Рубенс, материнські образи набули тілесної виразності, композиційної пишності та глибокого психологізму. Часто материнство зображувалося в контексті біблійних або міфологічних сюжетів, набуваючи символічного змісту як початку життя, жертвовності чи духовного прозріння.

У ХІХ столітті, особливо в українському національному мистецтві, образ матері набув патріотичного та соціального змісту. У творчості Тараса Шевченка він постає як символ жіночої сили, витривалості, материнської самопожертви та духовного єднання з народом. Образ української матері став емоційним і моральним центром багатьох літературних та образотворчих творів (Додаток А. рисунок 6).

У ХХ столітті живописний портрет матері розвивався в умовах розмаїття художніх напрямів – від реалізму, що зберігав традиційні підходи до зображення рідної людини, до модернізму, авангарду та абстракції, що надавали образу матері філософського, узагальненого або навіть символічного

змісту. Особливо значущими були звернення до цієї теми у повоєнному мистецтві, коли образ матері набував трагічного відтінку втрат, болю і надії.

Сучасне мистецтво продовжує активно звертатися до теми материнства, трактуючи її через призму особистих переживань, соціально-культурних змін та нових візуальних форм. Мистецькі інтерпретації образу матері дедалі частіше виходять за рамки традиційної візуалізації, набуваючи ознак концептуальності або навмисної провокативності. Такі підходи спрямовані на критичне осмислення усталених уявлень про жіночу ідентичність, функцію материнства та зміст родинних стосунків у сучасному культурному дискурсі.

Попри зміни в художніх стилях і тенденціях, образ матері залишається незмінним символом безмежної любові, сили та жертвності, що відображає основні цінності кожної епохи.

Материнство – це не лише біологічний процес, а й могутній символ, який протягом століть надихав митців на створення видатних творів. У мистецтві воно постає як уособлення життя та родючості, адже мати є джерелом безперервності та відродження. Вона символізує безумовну любов і захист, будучи берегинею своєї дитини. Водночас образ матері пов'язаний із силою та стійкістю, адже саме вона здатна подолати будь-які випробування заради своєї дитини.

Особливого значення материнство набуває у сакральному мистецтві, де постать Богоматері з дитиною на руках уособлює божественну любов і милосердя, нагадуючи про святість цього образу в культурній спадщині людства.

Отже, материнство у мистецтві – це не лише зображення любові, а й складні соціальні, релігійні та філософські питання. Ця тема залишається актуальною у всі часи.

У творчості видатних художників різних епох образ матері виступає багатогранним і надзвичайно важливим символом. Незалежно від стилістики

чи мистецького напрямку, материнство зображується як явище глибоко духовне, емоційно насичене та культурно значуще.

«У ренесансному живописі (Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті) материнство набуває сакрального виміру – Мадонна постає як втілення божественної любові, чистоти та посередництва між небом і землею» [5; 14]. «У модерному мистецтві (Клімт, Кассат) наголос робиться на інтимності, життєвому циклі, зв'язку поколінь і буденній турботі матері, що наближає тему до повсякденної реальності глядача» [8; 9].

«Твори Пікассо та Бугро демонструють емоційне багатство материнського образу, розкриваючи його як джерело любові, щастя та внутрішньої гармонії» [2; 12].

Таким чином, символізм материнства варіюється від релігійного й ідеалізованого до особистісного й соціально значущого, що свідчить про універсальність та позачасовість цієї теми в образотворчому мистецтві. Проаналізуємо символізм та значення материнства у творчості найбільш відомих митців (Додаток Б, таблиця 1.1).

Материнство в мистецтві – це багатогранна тема, яка проникає в глибину особистих почуттів митців і віддзеркалює культурні уявлення про роль матері в житті людини. Звертаючись до цього образу, художники відкривають перед нами нові шляхи для розуміння значення материнства як для кожного з нас, так і для всього світу.

Материнство – це емоційно насичений досвід, що змінює психологічний стан жінки. Відбиток цих змін часто можна побачити в портреті матері, де закарбовано всі ті глибокі переживання, через які вона проходить у цей важливий період життя.

Бути матір'ю – це не лише радість і турбота, але й великі зміни, що відбуваються на емоційному, психологічному та фізичному рівнях. У портретному мистецтві ці перетворення часто знаходять своє відображення через вираз обличчя, погляд, позу та загальну атмосферу твору.

Втома та виснаження, неминучі супутники материнства, відображаються в розслабленій позі, темних колах під очима та виразі обличчя, що передає як втому, так і внутрішній спокій. Відчуття самотності інколи виявляється в сумному погляді або закритій позі.

Проте материнство приносить також миті справжнього щастя і радості, які виявляються у щирій посмішці, сяючих очах і гармонії, що панує в атмосфері портрета. Кожен портрет матері – це відображення її внутрішнього світу, емоційного стану та глибокого зв'язку з дитиною.

Очі, як відомо, є дзеркалом душі, і художники майстерно використовують міміку та погляд, щоб передати емоції й переживання матері. Теплі відтінки і м'яке світло створюють атмосферу ніжності та любові, тоді як темні кольори та різке світло можуть підкреслити тривогу та виснаження.

Поза і жести можуть яскраво відображати внутрішній стан матері. Наприклад, руки, які ніжно тримають дитину, є символом її любові та турботи. Деталі, як-от зморшки, тіні під очима чи навіть вибір одягу, додають портрету глибини і реалістичності.

Колір у живописі – це важливий інструмент для передачі емоцій, який дає змогу розкрити глибину образу матері, її внутрішній світ та почуття. Художники використовують палітру, щоб створити атмосферу і підкреслити значення портрета.

У світі кольору кожен відтінок розповідає свою історію про материнство. У портретному живописі образ матері часто підсилюється за допомогою теплих кольорів, які несуть у собі глибокий символічний зміст і допомагають розкрити різні грані материнства. Жовтий, наче промінь ранкового сонця, зігріває, несе гармонію й нагадує про внутрішнє світло матері. У старовинних іконах золотий ореол над головою Богородиці – це знак її небесного покликання. Червоний, то серце, що палає любов'ю, але здатне терпіти й віддавати. Помаранчевий дихає спокоєм і затишком, як вечір

у родинному колі. А золотий, із його вічною благородністю, озвучує невідвладну часу гідність і силу материнської душі.

Холодна палітра кольорів у портретах на яких зображена матір, мовчазно розповідає про їхню душевну глибину, внутрішню рівновагу та тендітну духовність. Синій, як відлуння тиші, втілює мир, вірність і чистоту намірів. Саме цим кольором у давніх образах огортали Богородицю – уособлення мудрості й любові, що прощає. Блакитний колір ніжний, мов подих весняного ранку огортає постать матері світлом мрійливості й небесного спокою, даруючи образів легкість і проникливу ніжність. Зелений несе в собі енергію оновлення й гармонії з природою, відлунюючи надією та відчуттям тихої сили, що живе в серці матері. А фіолетовий колір глибокий і трохи містичний, вводить у простір внутрішнього зосередження й смирення, мовчки відкриваючи таємницю її душі, наповненої любов'ю, терпінням і вірою.

Нейтральна та темна кольорова палітра в портретному зображенні матерів виконує важливу емоційну функцію, поглиблюючи психологічну характеристику образу. Білий колір традиційно асоціюється з чистотою, духовним світлом материнства; у сакральному живописі він підкреслює ідею святості. Сірий колір, позбавлений емоційної вираженості, виражає врівноваженість, стриманість і життєву мудрість, особливо у зображеннях матерів старшого віку. Чорний колір, попри його очевидну асоціацію зі скорботою, в контексті портрета може символізувати внутрішню силу, рішучість та здатність долати труднощі. Коричневий, як відтінок землі, уособлює стабільність, природну глибину й емоційне тепло домашнього простору, що надає образу матері чуттєвої повноти та гармонії.

Поєднання теплих і холодних кольорів у зображеннях матерів, це більше, ніж просто композиційний прийом; це емоційний код, який дозволяє художнику передати всю складність і багатогранність материнської сутності. Теплі тони мовби дихають любов'ю, близькістю та життєдайною силою, тоді

як холодні кольори додають глибини, мовчазної зосередженості, відчуття духовної висоти. У «Сікстинській Мадонні» Рафаеля ця палітра звучить особливо виразно: м'яке світло шкіри гармонійно поєднується з небесною синню покрову, утворюючи образ, у якому земна ніжність природно переходить у божественну велич. Контраст темного й світлого, світла і тіні здатен промовляти до глядача про вічне: про крихкість людського життя, про біль і надію, про зрілість, яка народжується з пережитого.

Отже, портрет матері – це завжди більше, ніж просто обличчя на полотні. У ньому закарбовується не лише зовнішність, а й цілий внутрішній світ: складний, емоційно насичений досвід материнства, переплетення радості й втоми, тривоги й безмежної любові. Кожна лінія, кожна тінь на обличчі, кожен погляд – це слід пережитого, це тихий діалог між митцем і глядачем про те, що насправді означає бути матір'ю. У таких зображеннях розкривається не тільки особиста історія матері, а й універсальна правда про силу, ніжність і глибину материнської душі.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА: СТВОРЕННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ «ПОРТРЕТ МАТЕРІ»

На початковому етапі створення портрета матері, а саме для нанесення начерків (ескізів) знадобилися такі матеріали та інструменти як: звичайний папір, набір олівців різної твердості (наприклад, HB, 2B, 4B, 6B) для створення тональних переходів, мольберт.

На етапі нанесення кольорової гами на полотно знадобились такі матеріали та інструменти:

- полотно на підрамнику,
- набір олійних фарб основних кольорів,
- набір пензлів різної форми та розміру (круглі, плоскі) для нанесення фарби,
- розчинник для олійних фарб (наприклад, ляна олія) для розведення фарб та очищення пензлів,
- палітра для змішування фарб,
- мастихін для змішування фарб та нанесення їх на полотно,
- лак для олійного живопису для захисту готової роботи після висихання фарби,
- серветки та ганчірки для видалення надлишків фарби з пензлів та палітри,
- мольберт для фіксації полотна під час роботи,
- захисні рукавиці для захисту рук від фарби та розчинника.

У роботі використано реалістичний стиль, що проявляється у плавних мазках, які моделюють образ.

Композиційно центральне розташування фігури в поєднанні з теплою кольоровою гамою передає відчуття затишку, а драпірування одягу надає реалістичності образу.

«Колірна палітра портрета матері виступає важливим засобом у вираженні її настрою та характеру» [19]. Композиція вирізняється переважанням теплих, природних тонів, які викликають відчуття душевного затишку, рівноваги та внутрішньої гармонії.

Зображення обличчя передано з великою увагою до реалістичності: світлотіньові переходи моделюють об'єм і надають живої глибини. Фон, витриманий у стриманих тонах, не домінує, а навпаки, сприяє фокусуванню уваги на головному образі. Його м'яка розмитість створює ефект просторової глибини та додає композиції атмосферності.

Колористична стриманість із плавними переходами між відтінками підсилює враження спокою й внутрішньої тиші. Декоративні елементи в одязі, зокрема поєднання чорного та бежевого в малюнку пледа, слугують композиційною противагою та додають повторюваності.

Гармонійне поєднання теплих і холодних кольорів забезпечує рівновагу між емоційною м'якістю та художньою виразністю. Приглушена палітра формує роздумливий, інтимний настрій. Завдяки тонкому контрасту між обличчям і тлом глядач мимоволі зосереджується на міміці й рисах персонажа, що дозволяє глибше розкрити його особистість. Загальний кольоровий тон покликаний передати не лише зовнішність, а й емоційну суть образу: тепло, глибину та душевний зв'язок із глядачем.

Основні етапи створення портретного живописного твору:

1. Початковий ескіз і композиційне рішення. Перший крок у роботі над портретом полягав у пошуку композиції та створенні ескізу олівцем на аркуші формату 100×70 см. Під час роботи над ескізом, були визначені основні пропорції, розміщення фігури та загальний настрій майбутньої картини. Отриманий начерк успішно пройшов затвердження, що засвідчило його відповідність авторському задуму та цілісності побудови (див. Додаток В, рис. 1).

2. Вибір колористичного рішення. Подальший етап включав експериментування з кольором: було виконано два зменшені варіанти кольорових ескізів на полотні (див. Додаток В, рис. 2, варіанти 1 і 2). Таке порівняння дало змогу оцінити візуальне сприйняття кольорової гами та обрати найвдаліше поєднання. Варіант із червоним елементом виявився менш вдалим, він надмірно акцентував на собі увагу й послаблював емоційний акцент на обличчі. Було обрано другий варіант, у якому було досягнуто бажаної кольорової рівноваги. У фінальному вибраному ескізі вдалося досягти гармонійного поєднання кольорів, що підкреслює головний образ і робить композицію більш збалансованою. Це рішення стало основою для подальшої роботи над остаточним живописним твором.

3. Завершення підготовки: фінальний ескіз. На основі обраного кольорового рішення створено фінальний ескіз у повному розмірі – 100×70 см (Додаток В, рис. 3). Його деталізація слугувала опорою для подальшої живописної роботи. Затвердження цього ескізу означало остаточне узгодження всіх елементів і готовність до реалізації.

4. Живописна реалізація. Основна стадія виконання твору – це процес нанесення фарб, побудова форми, відпрацювання фактури та світлотіні. Саме на цьому етапі було повністю перероблено фон: його тон та освітлення змінили, щоб краще підкреслити фігуру та настрій портрета. Робота вимагала особливої зосередженості та технічної точності.

5. Художнє опрацювання образу. Обличчя матері передано з м'якою, стриманою емоцією. Легка усмішка створює відчуття щирості та внутрішнього тепла. Значна увага була приділена нюансам тону шкіри, гра світла і тіні допомогла досягти реалістичного ефекту. Темно-зелений верхній одяг додає образу глибини, а картата накидка з бежево-коричневими акцентами – тепла й домашнього затишку. Для фону обрано зелений, приглушений відтінок, який слугує гармонійним тлом і не конкурує з головним об'єктом (див. Додаток В, рис. 4).

6. Завершення твору. Фінальний етап передбачав завершення всіх деталей. Опрацьовано міміку, особливості рис: очі, губи, ніс. Промальовано сережки, зачіску з характерним блиском і плавним поділом пасом. Фактура тканини в одязі відтворена так, щоб підкреслити її текстуру і м'якість. Постать матері центрально розташована, а фон вирівняний та витриманий у спокійній тональності, що відповідає класичним підходам портретного живопису, коли головна увага на образі.

Цей твір став для мене надзвичайно особистим: у ньому втілено не лише зовнішність, а й глибоке емоційне послання: любов, вдячність і тепло, які я відчуваю до своєї матері. Це не просто художній твір – це спогад, закарбований у фарбі.

У підсумку, послідовна структура роботи, від первинного ескізу до остаточного живописного втілення, відповідає загальноприйнятій художній практиці. Саме такий метод дає змогу створити твір із глибоким змістом і високим ступенем професійної завершеності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі, що надається для захисту виконані такі завдання:

1. досліджено еволюцію створення образу матері в образотворчому мистецтві, зокрема психологічні аспекти материнства у портретному мистецтві, що дозволяють глибше зрозуміти внутрішній світ жінки. Через вираз обличчя, міміку, позу та колористичні рішення митці передають як радість материнства, так і його випробування, психологічну глибину та відданість;
2. розроблено ідею та концепцію власного художнього твору, що розкриває образ матері як джерела світла, натхнення та духовної сили. Через цей символічний образ показано глибокий зв'язок між поколіннями, історію родини, а також внутрішню стійкість, що передається спадково. Твір відображає метафору світла як безперервного потоку любові, мудрості та життєдайної енергії, що поєднує минуле, теперішнє і майбутнє..
3. створено авторську художню композицію «Портрет Матері», виконану в техніці олійного живопису на полотні, формат 100x70, що зображає жіночий образ в стані спокою та умиротворення.

Таким чином, тема материнства в мистецтві залишається вічною та універсальною, оскільки вона апелює до найглибших людських переживань і сенсів. Материнство – це не лише прояв безумовної любові, турботи й жертвності, а й символ початку життя, духовної опори та зв'язку між поколіннями. У художніх образах мати постає як архетип, що відображає не лише індивідуальні історії, а й загальнолюдські цінності. Через тему материнства мистецтво здатне проникати в соціальні контексти, торкатися емоційних глибин і досліджувати психологічну складність людського буття, створюючи простір для емпатії, самоусвідомлення та культурного діалогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білозуб Л. М., Гончаренко Ю.В. Історія образотворчого мистецтва (від первісного мистецтва до кінця XVIII століття) : навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 128 с.
2. Бугро Вільям-Адольф «Щастя материнства». : веб-сайт. URL: https://arthive.com/ru/williambouguereau/works/339975~Radost'_materinstva (дата звернення: 20.03.2025).
3. Демідко О. Історія образотворчого мистецтва та архітектури: курс лекцій. Київ: ЛіраК, 2021. 182 с.
4. Історія образотворчого мистецтва та архітектури. Курс лекцій для студентів спеціальності 034 Культурологія /Укладач: к.і.н. О. Демінко. Київ: Видавництво К-Ліра, 2021. 182 с.
5. Історія світової культури / Під заг. ред. М. В. Дедкова. Запоріжжя: Дике Поле, 2009. 376 с.
6. Історія української культури [Текст] : курс лекцій / О. В. Ліхолат, П. А. Дігтяр, С. Ю. Боева та ін. / [під заг. ред. д-ра іст. наук С. О. Костилюєвої]. К. : НТУУ «КПІ», 2010.
7. Картина на полотні «Леонардо да Вінчі, Мадонна Літта» : веб-сайт. URL:https://geekposters.com.ua/ua/p2320894119-kartina-holsteleonardo.html?srsId=AfmBOorv3FGaQ4pNK_M_nAGzm72hkj_1SolpPUSH1yqO2c5ouPYA6w_e (дата звернення: 21.03.2025).
8. Кассат Мері картина на полотні «Мати і дитина» : веб-сайт. URL: <https://uk.artprinta.com/fr-fr/products/mary-cassatt-mother-and-child-art-print-fine-art-reproduction-wall-art-id-a3r6k9e6f> (дата звернення: 22.03.2025).
9. Клімт Густав «Три віки жінки», 1905. : веб-сайт. URL:<https://www.galartfolio.com/news/tri-viki-zhinki-gustav-klimt-1905> (дата звернення: 23.03.2025).
10. Коновець С. Особистісно-духовний розвиток засобами образотворчого мистецтва. Народознавчі зошити. № 1 (97), 2011.

11. Ковальова М. М. Портретний живопис Центральної та Східної України кінця XVII – XVIII ст. (традиція та нові віяння): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05 Образотворче мистецтво; Харківська державна академія дизайну та мистецтв. Харків, 2010. 13 с.
12. Культурологія: Навчальний посібник / За ред. Т. Гриценко. К.: Центр навчальної літератури, 2008.
13. Назаренко Н.В., Ковальова І.О. Художня культура. Навчальний посібник. Х.: Оберіг, 2011. 256 с. URL: https://e-pidruchniki.com/content/111_rafael_santi.html (дата звернення: 20.03.2025).
14. Основи образотворчої грамоти: малюнок, композиція, живопис : реком. бібліогр. покажчик / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету ; упоряд. О. Поліщук ; бібліогр. ред. О. Дікунова ; за ред. О. Кравченко. 2-ге вид., перероб. і доп. Кривий Ріг, 2023. 61 с.
15. Пабло Пікассо картина на полотні «Мати і дитина». Енциклопедія візуальних мистецтв. веб-сайт. URL: <https://www.wikiart.org/uk/pablo-pikasso/mati-i-ditina-1902> (дата звернення: 24.03.2025).
16. Пономаренко М. Художньо-стилістичні особливості портретного живопису Василя Леонтійовича Ганоцького. Сучасне мистецтво. № 14. 2018. с. 11.
17. Санті Рафаель картина на полотні Сикстинська Мадонна. Енциклопедія візуальних мистецтв. веб-сайт. URL: <https://www.wikiart.org/uk/rafael-santi/sikstinska-madonna-1513> (дата звернення: 18.03.2025).
18. Стрельник О. Фемінізм та материнство. веб-сайт. URL: <https://povaha.org.ua/feminizm-ta-materynstvo/> (дата звернення: 25.03.2025).
19. Тема 5. Колір як виразний засіб мистецтва. веб-сайт. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1256756/mod_resource/content/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%205.pdf (дата звернення: 28.03.2025).

20. Ціко Я. Портретист : веб-сайт. URL: http://portret.lviv.ua/portrety_mama.html (дата звернення: 01.04.2025).
21. Широка О. Символічні образи Матері Божої в українській іконографії акафістів Богородиці та Ісуса Христа XVII–XVIII століть. Мистецтвознавство. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 32, том 2, 2020. с. 48-53. URL: https://www.apn-journal.in.ua/archive/32_2020/part_2/10.pdf (дата звернення: 21.04.2025).
22. Шпакович Н. Образ матері в мистецьких творах з колекції ДІКЗ м. Острога : веб-сайт. URL: <https://ostrohcastle.com.ua/obraz-materi-v-mystetskyh-tvorah-z-kolektsiyi-dikz-m-ostroga/> (дата звернення: 11.04.2025).
23. Переваги картини маслом. URL: <https://picart.com.ua/uk/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B0%D0%B3%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%BC/> (дата звернення: 09.04.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рисунок 1. Джотто ді Бондоне – «Мадонна з немовлям», 1297

Рисунок 2. Леонардо да Вінчі - «Мадонна Літта», 1490–1491

Рисунок 3. Леонардо да Вінчі- «Мадонна з немовлям», 1478

Рисунок 4. Рафаель Санті – «Сікстинська мадонна», 1512-1514

Рисунок 5. Сандро Боттічеллі - «Мадонна з немовлям», 1470

Рисунок 6. Т. Шевченко. Картина до поеми «Наймичка», 1845

ДОДАТОК Б

Таблиця 1.1 - Символізм та значення материнства у творчості відомих митців

Художник	Твір	Символізм материнства	Значення материнства	Екземпляр
Леонардо да Вінчі	«Мадонна з немовлям»	Безмежна любов, ніжність, духовність	Священність материнства, його божественна природа	
Рафаель Санті	«Сікстинська Мадонна» (фрагмент)	Величність, спокій, небесна чистота	Мати як посередниця між небом і землею	
Пабло Пікассо	«Мати і дитина»	Простота, ніжність, любов	Материнство як основа життя та щастя	
Густав Клімт	«Три віки жінки»	Циклічність життя, зв'язок поколінь	Материнство як важливий етап жіночого життя	

Мері Кассат	«Мати і дитина»	Інтимність, повсякденність, тепло	Материнство як щоденна праця любові та турботи	
Вільям-Адольф Бугро.	«Щастя материнства»	Теплота, гармонія, ідеалізована жіночність	Материнство як джерело глибокого щастя та душевного спокою	

ДОДАТОК В

Рисунок 1. Ескіз портрету матері

Варіант 1

Варіант 2

Рисунок 2. Кольорові ескізи

Рисунок 3. Ескіз в кольорі в оригінальному розмірі

Рисунок 4. Робота над портретом (на завершальному етапі)

Рис. 5. Завершена робота «Портрет Матері»